

Nr 1.

Ankom till riksdagens kansli den 21 februari 1933 kl. ½ 5 e. m.

Första kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 1, i anledning av väckt motion om beredande av möjlighet för församlingarnas prästerskap att två söndagar i månaden förrätta högmässa efter nytt, av Kungl. Maj:t godkänt ritual.

I en inom första kammaren väckt och till dess första tillfälliga utskott för behandling hänvisad motion, nr 194, hava herrar *Sandegård* och *Norling* hemställt, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte, att till dess en allmän revision av kyrkohandboken kan komma till stånd, möjlighet beredes varje församlings prästerskap att efter tillstyrkande av församlingens kyrkoråd två söndagar i månaden förrätta högmässa efter nytt, av Kungl. Maj:t godkänt ritual.

I avseende å motiveringen får utskottet hänvisa till motionen.

Utskottet får erinra därom, att herr *Sandegård* m. fl. i en vid 1932 års riksdag väckt motion, I: 19, hemställde, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte, att, till dess en allmän revision av kyrkohandboken kunde komma till stånd, möjlighet bereddes varje församlings prästerskap att ett begränsat antal söndagar under året, exempelvis 12, förrätta högmässa efter fritt, av vederbörande domkapitel godkänt ritual.

Första kammarens första tillfälliga utskott, till vilken motionen hänvisats, inhämtade yttranden över densamma från allmänna svenska prästföreningens centralstyrelse och styrelsen för Sveriges religiösa reformförbund. Nämda yttranden fogades såsom bilagor till utskottets över motionen avgivna utlåtande, nr 13, och tillåter sig utskottet hänvisa till desamma.

Utskottet anförde i sitt utlåtande bland annat följande:

»Såsom ovan nämnts föreligga i ärendet särskilda framställningar från kyrkomötet. I underdånig skrivelse av 3 november 1925 anhöll kyrkomötet 'att Kungl. Maj:t måtte så snart som möjligt och under beaktande av vad innevarande års kyrkomöte uttalat med avseende på framställda ändringsförslag låta utarbета ett förslag till varsamt reviderad kyrkohandbok och för ett kommande kyrkomöte framlägga detta förslag'. Redan vid 1926 års urtima kyrkomöte lät Kungl. Maj:t för kyrkomötet framlägga ett av särskilda sakkunniga (*Söderblom*, *Danell*, *E. M. Rodhe*, *Widner* och *Stadener*) utarbetat förslag till i vissa delar reviderad handbok. Kyrkomötet fann sig emellertid med erkännande av förslaget förtjänster icke kunna förorda

dess antagande utan beslöt i ny skrivelse hemställa, att beträffande de delar, varöfver kyrkomötets yttrande begärts, desamma måtte utgöra underlag för *fortsatt revision* med ledning av vad inom kyrkomötet uttalats och med nödig hänsyn tagen till vad eljes vid ärendets behandling kunde förekomma under iakttagande jämväl av kyrkomusikaliska synpunkter; och anhöll kyrkomötet, att förslag därefter måtte för kyrkomötet framläggas.

Utskottet vill vidare erinra därom, att vid 1929 års kyrkomöte beredningsutskottet i anledning av en vid mötet av herr Linderholm väckt motion, nr 13, om alternativ till evangelie- och kyrkohandboken enhälligt hemställde, att mötet måtte hos Kungl. Maj:t anhålla, att motionen, i vad den avsåg kyrkohandboken, måtte tagas under beaktande vid den fortsatta revisionen av kyrkohandboken. Denna hemställan blev emellertid av mötet icke bifallen.

Nu gällande handbok, som efterträdde 1811 års, utkom 1894. Den har emellertid därefter vid upprepade tillfällen varit föremål för detaljändringar. Knappast ett kyrkomöte har gått utan nya försök att på olika punkter åstadkomma förbättringar, ej minst i fråga om ritualen för högmässogudstjänsten. Sålunda infördes efter beslut av 1915 års kyrkomöte en rad förändringar i högmässoritualen, och den sista handboksutgåvan upptager ett flertal alternativ till syndabekännelsen och allmänna kyrkobönen. Betänkligheter mot att på denna väg åstadkomma önskelig revision ha yppats även inom kyrkomötet. Erinringar ha även framställts med hänsyn till den omständigheten, att det stora flertalet präster ute i församlingarna och församlingarna själva icke beretts tillfälle att giva sin mening tillkänna. Utskottet underskattar för sin del ingalunda värdet av en fast gudstjänstordning vid högmässan, som skyddar för gudstjänstens utlämnande åt personligt godtycke, ej heller förbiser utskottet betydelsen av gudstjänstordningens traditionella samband med tider och generationer, som varit. Varje tid har emellertid på detta område sina krav och i den mån de i och för sig äro berättigade, kan det vara en brist att ej gå dem till mötes. Redan ur nu berörda synpunkt synes det uppslag, som möter i motionen, förtjäna beaktande. Även åtskilliga andra skäl synas emellertid motivera, att detta uppslag prövas. Sålunda vill utskottet framhålla, att särskilt på landsbygden, där högmässan i regel är den enda formen för kyrkans gudstjänst, ett legitimt behov av omväxling synes motivera lämpliga alternativ till den hävdvunna gudstjänstordningen. Såväl ur församlingarnas som prästerskapets synpunkt skulle möjligheten till en sådan omväxling helt visst vara av godo genom att öka intresset för den allmänna gudstjänsten och motverka den känsla av olust, som slentrian på detta område kan framkalla.»

Utskottet.

Utskottets utlåtande utmynnade i en hemställan, att första kammaren måtte för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att, till dess en allmän revision av kyrkohandboken kunde komma till stånd, möjlighet bereddes varje församlings prästerskap att, efter tillstyrkande av församlingens kyrkoråd, på ett begränsat antal av domkapitlet årligen bestämda sön- och helgdagar förrätta högmässa efter fritt, av Kungl. Maj:t godkänt ritual.

Första kammaren biföll sitt utskotts hemställan med 49 röster mot 42, var- efter ärendet överlämnades till andra kammaren, som hänvisade detsamma till sitt första tillfälliga utskott.

Sistnämnda utskott hemställde i avgivet utlåtande nr 6, att andra kammaren icke måtte biträda första kammarens i ärendet fattade beslut. Denna hemställan bifölls av andra kammaren.

Utskottet tillåter sig att såsom utlåtande över nu förevarande motion åberopa, vad utskottet år 1932 sålunda anfört. Därjämte vill utskottet hava uttalat, att rätten att förrätta högmässa efter nytt ritual lämpligen bör begränsas till exempelvis en högmässa i månaden, dock att det jämväl för vissa helgdagar exempelvis midsommardagen och de stora högtidernas annandagar borde kunna medgivas användandet av ett kortare ritual. Det synes utskottet lämpligt, att domkapitlen årligen, efter vederbörlig framställning, fastställde de dagar, på vilka det nya ritualen finge komma till användning. Vidare vill utskottet förutsätta, att framställning om rätt att använda alternativ till högmässan sker efter tillstyrkande av vederbörande församlings kyrkoråd.

Utskottet hemställer alltså,

att första kammaren måtte i anledning av förevarande motion för sin del besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla om åtgärder i syfte att, till dess en allmän revision av kyrkohandboken kan komma till stånd, möjlighet beredes varje församlings prästerskap att, efter tillstyrkande av församlingens kyrkoråd, på ett begränsat antal av domkapitlet årligen bestämda sön- och helgdagar förrätta högmässa efter nytt, av Kungl. Maj:t godkänt ritual.

Stockholm den 21 februari 1933.

På utskottets vägnar:

RUBEN WAGNSSON.

Närvarande vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet: herrar *Wagnsson, Tamm**), *Lundell, Sjö Dahl, Per Andersson, Löfvander, David Pettersson* och *Karl A. Johanson*.

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.

Reservation

av herrar *Lundell* och *David Pettersson*, vilka ansett, att utskottets utlåtande bort erhålla följande lydelse:

»Så vitt utskottet har sig bekant, har från församlingarna ej försports någon allmännare önskan om förändringar uti högmässans ritual, utan torde det tvärtom förhålla sig så, att den menighet, som efter en ofta sträv-sam arbetsvecka samlas till gudstjänst i sin kyrka, känner sig mera hemma

och finner mera vila och andakt vid en sedan barndomen invand gudstjänstordning med välkända ord och toner. Varje revision av kyrkans ritual bör enligt utskottets mening göras synnerligen varsamt och pietetsfullt, så att den traditionella vördnad och andakt, som vilar över nuvarande ritual, icke äventyras.

Frågan om revision av kyrkohandboken med dess gudstjänstordning har emellertid redan upptagits till behandling av kyrkomötet. I underdånig skrivelse av 3 november 1925 anhöll kyrkomötet, 'att Kungl. Maj:t måtte så snart som möjligt och under beaktande av vad innevarande års kyrkomöte uttalat med avseende på framställda ändringsförslag låta utarbeta ett förslag till varsamt reviderad kyrkohandbok och för ett kommande kyrkomöte framlägga detta förslag'. Redan vid följande års urtima kyrkomöte lät Kungl. Maj:t för kyrkomötet framlägga ett av särskilda sakkunniga (Söderblom, Danell, E. M. Rodhe, Widner och Stadener) utarbetat förslag till i vissa delar reviderad handbok. Kyrkomötet fann sig emellertid med erkännande av förslagets förtjänster icke kunna förorda dess antagande utan beslöt i ny skrivelse hemställa, att beträffande de delar, varöver kyrkomötets yttrande begärts, desamma måtte utgöra underlag för *fortsatt revision* med ledning av vad inom kyrkomötet uttalats och med nödig hänsyn tagen till vad eljes vid ärendets behandling kunde förekomma under iakttagande jämväl av kyrkomusikaliska synpunkter; och anhöll kyrkomötet, att förslag därefter måtte för kyrkomötet framläggas.

Utskottet förutsätter, att ifrågakvarande revision av högmässoritualen i samband med revideringen av kyrkohandboken snarast möjligt kommer till stånd. Utskottet vill i detta sammanhang hava uttalat, att denna enbart kyrkliga angelägenhet synes ligga närmare kyrkomötets än riksdagens arbetsområde och att en sådan revision står uti ett så intimt samband med kyrkohandbokens omarbetning, att densamma ej därifrån bör utbrytas.

Att under den tid, som kan förflyta intill dess denna allmänna revision av kyrkohandboken kan komma till stånd, införa helt nya alternativa ritual såsom under vissa betingelser medgivna, synes utskottet ej heller önskvärt och ännu mindre behöfligt, då enligt nu gällande kyrkohandbok möjlighet redan finnes att i ganska stor utsträckning använda olika alternativ.

Utskottet hemställer fördenskull,

att förevarande motion icke måtte till någon första kammarens åtgärd föranleda.»